

Kick-off overleg 'zelfstandig werken', gehouden op 24 januari 2018, aan het Korte Voorhout 7 te Den Haag, aanvang 12.30 uur.

Leider debat: Roderik van Grieken, directeur Nederlands Debat Instituut

Plenaire opening

Roderik van Grieken opent de bijeenkomst met een hartelijk welkom aan de aanwezigen. Hij deelt mee dat Menno Snel, staatssecretaris van Financiën, wegens ziekte niet aanwezig kan zijn bij het laatste plenaire gedeelte van de bijeenkomst. Menno Snel wordt via Periscope op de hoogte gehouden.

Gestart wordt met een interview met **Pieter Hasekamp**, directeur-generaal Fiscale Zaken bij het ministerie van Financiën.

Roderik: Welk resultaat hoopt u aan het eind van de dag te hebben. Wanneer is de bijeenkomst van vandaag een succes?

De heer Hasekamp geeft aan dat het belangrijk is dat iedereen zich gehoord voelt. Naast de inhoudelijke visie van het kabinet wil men de dialoog met het veld aangaan. Vandaag worden de meningen van de werkgeversorganisaties, de werknemersorganisaties en de zzp-organisaties opgehaald. Hij wijst erop dat dit zeker niet de laatste gelegenheid is.

Roderik: Vandaag gaat het over drie elementen: de problemen in het onderste segment, het middensegment en het hogere segment. Waarom zijn niet alle onderwerpen voor vandaag geagendeerd?

De heer Hasekamp legt uit dat de driedeling aansluit bij de mate van zelfredzaamheid en onafhankelijkheid van de zelfstandige. Voor dat onderscheid is het uurtarief het criterium. Er moet snel helderheid komen. Op 1 januari 2020 moet er een nieuwe wetgeving komen. Daarnaast moeten er ook zaken als gezagsverhouding en aanpassing van het Burgerlijk Wetboek opgepakt worden. Dat is echter ingewikkelder en gaat meer tijd kosten.

Roderik: Dit is dus een tussenfase? Er is veel onzekerheid.

De heer Hasekamp benadrukt dat het belangrijk is dat iedereen hier zijn mening kan geven. De minister en de staatssecretaris zullen iets zeggen over het proces en wanneer er helderheid komt.

Roderik: Wat is voor u het meest ingewikkelde aan dit vraagstuk?

De heer Hasekamp geeft aan dat de maatschappij en de economie zijn veranderd, maar dat de juridische werkelijkheid daarmee geen gelijke pas heeft gehouden. Aan de ene kant vindt men dat ondernemers zelf moeten kunnen kiezen of ze ondernemer willen zijn, maar daarnaast moet schijnzelfstandigheid krachtig worden bestreden. Die twee moeten met elkaar worden verenigd. Dat is de uitdaging. Per sector moeten worden gekeken naar de gevolgen van de keuzes. Spreker waarschuwt dat niet iedereen tevredengesteld kan worden.

Na dit interview krijgen de mensen uit de zaal de gelegenheid een vraag te stellen of een opmerking te maken.

Philip Helmer (Stichting Financieel Paspoort en Vereniging ZZP) meent dat er meer stappen nodig zijn om de zzp'er succesvol te maken. De zzp'er moet financieel inzicht hebben, de informatie moet goed ontsloten worden zodat het ondernemen gemakkelijker wordt. De informatie is te complex, waardoor de consequenties moeilijk in te schatten zijn. Het alleen aanpassen van de regels ten aanzien van de contracten is te weinig. Dertig procent van de mensen in de schuldhulpverlening bestaat uit zzp'ers. Er is dus transparantie nodig. Mensen met een hoog tarief kunnen adviseurs inschakelen, maar mensen met een laag tarief kunnen dat niet.

Marjan van Noort (FNV, FNV Zelfstandigen) merkt op dat in het regeerakkoord de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) voor langdurige ziekte niet is geregeld. Ze wil weten waarom dat niet in het regeerakkoord is opgenomen.

De heer Hasekamp geeft aan daar geen antwoord op te kunnen geven, omdat het niet zijn beleidsterrein is. Deze vraag zal aan de minister van SZW worden gesteld.

Djoek Algena (ONL voor ondernemers) is van mening dat de termijn tot 1 januari 2020 veel te lang is. Het is goed om daarover te discussiëren, maar er moet ook worden gezocht naar een kortetermijnoplossing, omdat door de Wet DBA veel ondernemers nu in problemen zitten. ONL voor ondernemers heeft een voorstel voor zo'n oplossing. Deze zal in de pitch worden uitgelegd.

Sjaak Zonneveld (BrightPensioen) pleit voor een onderscheid tussen slechts twee groepen zzp'ers: de zzp'er en de zzk'er (zelfstandige zonder keus). Hij meent dat dat onderscheid beter zou werken.

Peter van den Bunder (Kunstenbond) geeft aan dat het probleem in de Wet DBA vooral zit in de loonheffing én in het feit dat sommige zzp'ers moeilijk te onderscheiden zijn van werknemers. Het is goed om eerst op die groep te focussen. Daarnaast is de sectorale benadering heel belangrijk, omdat daar grote verschillen tussen zitten. Waar het gaat om aanpassing in het BW stelt hij voor als pendant van goed werkgeverschap ook goed opdrachtgeverschap in te voeren.

Amerik Klapwijk (Vakcentrale voor Professionals, VCP) is het eens met de sectorale benadering. Wijzend naar het regeerakkoord is hij van mening dat er scherper moet worden nagedacht over de benadering om alleen een opt-out boven de 65 euro per uur te hanteren.

Hierna volgt een korte pauze, waarin de aanwezigen in twee groepen worden verdeeld voor een aantal pitchrondes.

Pitchsessie 1 (Rembrandtzaal)

Hugo Jan Ruts (Zipconomy)

Hugo geeft aan zonder achterban te spreken en niemand te vertegenwoordigen. Verwijzend naar zijn position paper zegt hij van mening te zijn dat er moet worden gefocust op de vraag wat nu eigenlijk het probleem is. Toen hij deze vraag aan verschillende organisaties stelde, kreeg hij hele wisselend antwoorden. Een van de antwoorden was schijnzelfstandigheid, maar er werden meer zaken genoemd. Het regeerakkoord is helder. Het kabinet heeft een stap gezet in het benoemen en concreet maken van het probleem. Het moet echter nog verder. Je kunt meer draagvlak creëren als het probleem duidelijk wordt benoemd. Een belangrijk element is het minimumtarief, maar ook daarbij is het nog niet helemaal duidelijk wat het probleem is. Er zijn zeker problemen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Er is sprake van misbruik van de constructie door werkgevers. Ook het ontbreken van een verdienvermogen van de zelfstandige kan een probleem zijn, maar dat wordt niet opgelost met een uurloon van 15 euro. Daarvoor moet op korte termijn een oplossing worden gezocht. De problemen worden deels veroorzaakt door de zelfstandigen, deels door de opdrachtgever, maar ook voor een deel door het kabinet zelf. Als daarvoor een oplossing is gevonden, dan kan er sneller een keus worden gemaakt uit alle maatregelen die er zijn. Hugo pleit voor een sectorale aanpak, maar eerst moet het probleem goed worden gedefinieerd.

Roderik vraagt Hugo aan welke oplossing hij denkt.

Hugo meent dat de oplossing niet zo ingewikkeld is als het probleem goed gedefinieerd is. In het regeerakkoord staat bijvoorbeeld niet duidelijk omschreven wat het echte probleem aan de onderkant van de arbeidsmarkt is. Met een uurloon van 15 euro kun je bijvoorbeeld niet voorkomen dat mensen zich niet verzekeren.

Margreet Drijvers (PZO) voegt hieraan toe dat er naast het definiëren van het probleem ook naar de oorzaak moet worden gekeken. Het probleem is het lage verdienvermogen, maar het is de vraag wat daarvan de oorzaak is. Die kan per sector verschillen, zodat één oplossing niet voor alle sectoren de juiste hoeft te zijn.

Jurriën Koops (Algemene Bond Uitzendondernemingen, ABU)

Jurriën begint met de constatering dat er voor dit hele complex probleem niet een eenvoudige oplossing is. Hier is een fundamentele oplossing nodig. Hij schetst de verschillende typen zzp'ers: de bijklussende, deeltijdwerkende zzp'er versus de voltijdwerkende zzp'er, de business to consumer zzp'er versus de business tot business zzp'er en de vogelvrijen versus de vrije vogels. Die worden nu in drie segmenten verdeeld, maar dat is er één te veel. De markt kan in tweeën worden ingedeeld. Spreker pleit ervoor de fundamentele keuze te maken om zowel een opdrachtgever als een werkende zelf te laten bepalen hoe ze een arbeidsrelatie willen inrichten. Daarmee krijgt de zelfstandige de volledige vrije keus om dat naar eigen inzicht in te richten. Dat vraagt wel om een ondernemersovereenkomst met dezelfde juridische status als een arbeidsovereenkomst. Nu moet een zelfstandige steeds uitleggen dat hij geen werknemer is, dat er geen sprake is van gezag en dat hij

geen regulier werk verzet. Dat is de fundamentele oorzaak van de problemen. Als men bereid is die keuze te maken, dan lost het probleem zich voor een groot deel op. Men kan met de ondernemersovereenkomst gaan werken, ook op basis van de wet- en regelgeving die wordt gemaakt, maar dan moet wel begonnen worden met de bovenkant van de markt. Daar moet vrijheid, vertrouwen en eigen verantwoordelijkheid uiteindelijk centraal staan. Het huidige onderscheid tussen kort of lang werken, regulier of niet regulier werk, is onwerkbaar. Dat is dezelfde discussie of er wel of geen sprake is van gezag. Aan de bovenkant moet de volledige vrijheid worden gewaarborgd. Dat is een principiële keuze. Dat kan ook bij een lager uurtarief dan 75 euro. Dit uitgangspunt kan starten met een experiment, maar zou ook meteen ingevoerd kunnen worden. Aan de onderkant hoort een gelijk speelveld en bescherming van de werkende centraal te staan. Als vertegenwoordiger van intermediairs voor zelfstandigen ziet de ABU veel onacceptabele situaties, waarbij dwang, of niet-eigen keuze, centraal staat en waar de continuïteit van de ondernemer onvoldoende gewaarborgd is. Voor dat deel van de markt zou een systeem moeten komen waarbij er waarborgen worden aangebracht, mogelijk met een minimumtarief van 15 of 18 euro. Het zou mogelijk moeten zijn om met korte opdrachten, korter dan drie maanden, te werken. In dat segment van de markt is een arbeidsovereenkomst een goede oplossing. Het tarief zou wellicht een stukje omhoog kunnen. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt moet in geen geval een nieuw 'derde' statuut komen, waarbij iemand fiscaal gezien een werknemer is, maar arbeidsrechtelijk niet. Dan wordt het speelveld nog ongelijker. Jurriën vat zijn pleidooi als volgt samen: geef zelfstandigen en werknemers een gelijke status, start aan de bovenkant, laat dit langzaam indalen in de markt, zorg voor goede handhaving met rechters die het civiele recht altijd kunnen corrigeren. Voorts is aan de onderkant bescherming van de werkenden en een gelijk speelveld leidend.

Roderik vraagt *Jurriën* wat volgens hem de grootste hersenbreker is bij de uitvoering van de plannen voor de bovenkant.

Jurriën meent dat er niet moet worden gewerkt met regulier en niet-regulier. De vrijheid aan de bovenkant kan heel ruim worden georganiseerd. De grootste uitdaging is vertrouwen. Het systeem is nu gebouwd op wantrouwen. Als er ingegrepen moet worden, kan de rechter dat doen. In het hogere segment hebben de partijen een redelijk gelijkwaardige positie. Het gelijke speelveld moet daar goed gewaarborgd zijn. De vrijheid om de overeenkomst aan te gaan, is leidend voor het systeem.

Piet Meij (*Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendingsondernemingen, NBBU*)

Piet geeft aan een eenvoudige oplossing te hebben gevonden. De opdrachtgevers, intermediairs en zzp'ers hebben er belang bij dat het proces van bemiddelen en inhuren zorgvuldig verloopt. Daar is een aantal stappen voor nodig. In de eerste plaats moet er snel een definitieve oplossing komen. Het is belangrijk dat partijen voorafgaande aan een opdracht weten waar ze aan toe zijn. En tot slot moet het zeker zijn dat het gaat om een zzp'er die er bewust voor gekozen heeft om zzp'er te zijn. De huidige situatie leidt tot onrust en terughoudendheid, ondanks dat er niet wordt gehandhaafd. Voor iedereen is het belangrijk dat er een duidelijke en transparante wetgeving komt. Die duidelijkheid moet er vooraf zijn, zodat men niet achteraf wordt geconfronteerd met een naheffing van de loonheffing. Het regeerakkoord gaat uit van enkele stappen. De eerste is het werken met een opdrachtgeversverklaring, gekoppeld aan het arbeidsrecht. Dit betekent dat er nog steeds getoetst moet worden of er sprake is van een gezagsverhouding, terwijl er eigenlijk altijd wel sprake is van enige vorm van gezagsverhouding. De NBBU wil een definitieve oplossing. Daarbij moet niet langer het arbeidsrecht als meetlat worden gebruikt. Met een korte checklist kan worden gemeten of de zzp'er er bewust voor heeft gekozen om zelfstandig te zijn. Op de checklist zou dan zaken kunnen staan als: gedraagt hij zich als zelfstandige, zijn er investeringen gedaan, is er een website, is er een arbeidsongeschiktheidsverzekering, een pensioenvoorziening en dergelijke. Als dat allemaal zo is dan zou deze zzp'er in het BW de status van zelfstandig ondernemer moeten krijgen. Iemand met een laag tarief zal iets meer moeten aantonen dat hij deze keuze bewust maakt. Er moet worden gestreefd naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Als de zelfstandige niet langer wordt getoetst aan het werknemerschap, maar aan de bewuste keuze om ondernemer te zijn, dan is er meteen een instrument om kwetsbare groepen uit te filteren. Met dit systeem kan aan de onderkant worden getoetst of iemand vrijwillig zelfstandig is of niet. De ABU zou dit graag in een proef uitproberen.

Na deze eerste drie pitches krijgen de aanwezigen de gelegenheid tot het stellen van vragen.

Philip Helmer (*Stichting Financieel Paspoort en Vereniging ZZP*) is blij te horen dat hier wordt gesproken over zorgplicht voor de opdrachtgever. In de huidige situatie heeft de werkgever een

zorgplicht. Dat gaat verschuiven naar een contractuele situatie. Het is goed om erover na te denken hoe je de zorgplicht voor de opdrachtgever vorm kunt geven. Dat zou een insteek kunnen zijn.

Hugo Jan Ruts (Zipconomy) geeft aan dat zij, samen met de collega's van PZO, een code 'goed opdrachtgeverschap' hebben ingericht. Als intermediair is Zipconomy ook in een aantal gevallen opdrachtgever of bemiddelaar. Het 'goed opdrachtgeverschap' zou ook voor de relatie tussen opdrachtgever/opdrachtnemer heel goed zijn. Hugo is van mening dat de code ook door andere sectoren gedragen zou moeten worden.

Lisette van Rossum (Platform voor zzp-dienstverleners) voegt hieraan toe dat er in de code vier kernwaarden zijn gedefinieerd, onder andere met betrekking tot de wijze waarop men met elkaar moet omgaan. De communicatie moet transparant zijn. Het tarief en de voorwaarden (waaronder het concurrentiebeding) worden niet opgelegd, maar zijn de uitkomst van een gesprek tussen opdrachtgever en opdrachtnemer die in dezen gelijkwaardige partners zijn. Dat resulteert in een overeenkomst die de grondslag is voor de afspraken die worden gemaakt. De code is ontstaan uit een initiatief van verschillende organisaties en moet nog doorontwikkeld worden.

Margreet Drijvers (PZO) beaamt dat het gaat om een wederzijds contract met respect voor beide ondernemersbelangen.

Roderik merkt op dat er wordt gesproken over gelijkwaardigheid en wil weten of de opdrachtgever dan in de lead is.

Margreet Drijvers (PZO) meent dat er een wederzijdse verantwoordelijkheid is. Er worden zeker vervelende afspraken gemaakt die niet door de beugel kunnen. De ondernemende zzp'er moet sterker worden gemaakt in zijn onderhandelingspositie. De code is daar een middel voor.

Ton Schoenmaeckers (VNO-NCW/MKB-Nederland) is van mening dat goed opdrachtgeverschap een heel waardevol idee is waar verder over nagedacht moet worden, maar dan moet het wel duidelijk zijn waar het precies over gaat. Zorgplicht is iets anders dan goed opdrachtgeverschap. Goed werkgeverschap staat al in de wet; dat is wat anders dan een code. Als dat parallel aan de relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer wordt geregeld, dan is het de vraag of dat een code moet zijn of dat het in de wet moet staan. Spreker vraagt zich af of het ook betekent dat een goed opdrachtgever zijn opdrachtnemer een redelijke tegenprestatie geeft voor de arbeid die hij verricht. De vraag is dus wat de status is van die code.

Jurriën Koops merkt op dat er in geen geval een zorgplicht is voor opdrachtgevers.

Jan Brands (Cultuurconnectie) wijst op de Fair Practice Code, een sectoraal document, gezamenlijk ontwikkeld door werkgevers en werknemers. Het betreft de eerste versie van een intentieverklaring om eerlijk, oprecht en integer met elkaar om te gaan.

Roderik zou graag van de sprekers horen hoe al deze suggesties voor goed opdrachtgeverschap kunnen worden verankerd.

Jan Brands (Cultuurconnectie) merkt op dat er tot nu toe steeds is geprobeerd zaken goed vast te leggen in wetgeving, maar dat dat tot op heden nog niet is gelukt. Daarom moeten nu de werkgevers en werkgevers samen de handen ineenslaan en bijvoorbeeld per sector een Fair Practice Code uitwerken. Dat is de eerste stap naar een oplossing. Gevraagd of dit ook het lagere segment helpt, geeft hij aan dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen een hoog en laag segment. Het is goed om ook aan de onderkant een dergelijke code door te nemen.

Piet Meij is enthousiast over de codes. Dit geldt voor de Fair Practice Code, maar ook voor de code van PZO. Het sluit mooi aan bij de open norm voor goed opdrachtgever in de wet. Een vorm van goed opdrachtgeverschap is dat je je aan de code houdt. Wat een goed werkgever is, is ook een open norm. Dit is een mooie invulling daarvan in de praktijk. Het kan ook sectoraal. Er kan een open norm zijn en binnen de sector, als daar een code is, kan de rechter daaraan toetsen. Dan hoeft het niet helemaal dicht geregeld te zijn.

Pitchsessie 2 (Rembrandtzaal)

Peter van der Bunder (Kunstenbond)

Peter geeft aan dat er samenwerking is gezocht met de werkgevers in de sector van de sociale partners. Er is een adviesaanvraag gedaan bij de SER, die daar samen met de Raad voor Cultuur naar heeft gekeken. Dit resulteerde in een advies, onder andere op basis van een analyse van de oorzaak. In de culturele en creatieve sector is er een mix van institutionele kenmerken als gedrevenheid en bezuinigingen. Kunstenaars zijn gedreven, houden nooit op, maar betalen daarvoor een te hoge prijs. De helft van de leden van de Kunstenbond is zelfstandig. Het is moeilijk die anders te benaderen dan de andere helft die werknemer is. De culturele en creatieve sector is volgens Peter bij uitstek een proeftuin voor een sectorale benadering. Voordat nieuwe wetgeving wordt

geïmplementeerd, zou er een soort impactanalyse gehouden kunnen worden, waarbij er met partijen in het culturele en creatieve veld wordt gesproken. De diversiteit in arbeidsrelaties is groot in deze sector. Er zijn bewuste zelfstandigen, maar er zijn ook zelfstandigen die aan particulieren leveren, waarbij loonheffing geen rol speelt. Er zijn ook mensen die als gevolg van bezuinigingen zelfstandig zijn geworden. Die genoemde impactanalyse is een handreiking aan het kabinet, namens de Kunstbond met de sociale partners, de federatie Cultuur, gesteund door de SER en de Raad voor Cultuur.

Roderik zou graag een concreet voorbeeld zien waarin de kunstsector wezenlijk verschilt van andere sectoren en waarbij een generieke afspraak niet vastgelegd zou kunnen worden.

Peter noemt de remplaçanten, met als voorbeeld de zelfstandige violist die af en toe meespeelt in een orkest. Die is dan niet van een werknemer te onderscheiden. Is het voor die violist toelaatbaar om dat als zelfstandige te doen? Voor iemand die derde viool speelt, ligt dit anders. Of beeldend kunstenaars die tentoonstellingen voor musea produceren. Die komen niet toe aan onderhandelingen, omdat het productiebudget volledig opgaat en er geen ruimte is voor een honorarium. Daarvoor wordt nu een honorariumrichtlijn ontwikkeld, als tool om het gesprek te openen. In de mediasector werken de gespecialiseerde cameramannen allemaal als zelfstandige. Ook daar kwam de vraag hoe daarmee omgegaan moet worden. Daar is na lang overleg met de opdrachtgever en de belastingdienst toch een modus gevonden. Er is niet één oplossing die de culturele en creatieve sector kenmerkt. Daarin zit de kracht; als het in deze sector werkt, dan kan het ook naar de andere sectoren worden vertaald. *Roderik* concludeert dat er dus een open norm moet komen en per sector moet worden gekeken wat redelijk is.

Peter benadrukt dat de prijs daarbij een belangrijk element is. Het gaat om de kostprijs van arbeid. Wat de Kunstbond betreft, komen er cao's voor alle werkenden, waarin zelfstandigen ook een stem hebben en waarin ook iets over tarieven kan worden afgesproken.

Sjaak Zonneveld (BrightPensioen)

Sjaak gaat in op het probleem van zzp'ers om een pensioen op te bouwen. Op lange termijn gaat dat een probleem opleveren. De politiek komt niet verder dan de discussie of dat wel of niet verplicht moet worden. Er is echter een betrekkelijk eenvoudige manier waarop de zzp'er wel aan pensioenopbouw gaat doen. Hij doelt daarbij op de door BrightPensioen bedachte fiscale oudedagrekening.

BrightPensioen is een social enterprise zonder winstmaximalisatie, drie jaar geleden gelanceerd door zzp'ers voor zzp'ers. De deelnemers worden mede-eigenaar van BrightPensioen. Er zijn volgens Sjaak drie redenen waarom een zzp'er geen pensioen opbouwt.

1. Gebrek aan kennis. De reden waarom een zzp'er wel pensioen opbouwt, is vaak het fiscale voordeel. Er is onderzoek gedaan onder vijfhonderd zzp'ers, waaruit naar voren kwam dat twee derde niet op de hoogte is van de fiscale voordelen. En van degenen die wel op de hoogte zijn, onderschat 91% de hoogte van de fiscale voordelen.
2. Het is buitengewoon complex. Dit kan worden opgelost door elk kwartaal bij de aangifte van de omzetbelasting automatisch een percentage van de winst naar de pensioenrekening over te schrijven. Dit kan via een vinkje dat standaard aan staat, maar dat ook uitgezet kan worden. Daarbij wordt men direct beloond voor spaarzaam gedrag.
3. De starheid, het feit dat je geld definitief vaststaat. Veel zzp'ers willen een buffer achter de hand hebben. In meerdere landen mag men in geval van 'severe financial hardship' het opgebouwde pensioen aanspreken. Dat kan in Nederland alleen, sinds kort, als je arbeidsongeschikt wordt.

Met maatregelen om deze drie oorzaken te ondervangen, kan de zzp'er op eenvoudige wijze aan een pensioen worden geholpen, zonder dat dat verplicht hoeft te zijn. Mocht het verplicht worden, dan moet het toch gekoppeld worden aan de omzetaangifte. Als iemand na drie jaar nog niet aan pensioenopbouw doet, dan zou ook nog een mogelijkheid zijn de zelfstandigenaftrek in te trekken. Op die manier zal niemand meer het vinkje uitzetten. Deze oplossing is de fiscale oudedagrekening. Op de vraag van *Roderik* of dit ook al in de praktijk wordt gebracht, luidt het antwoord dat daarvoor een aanpassing in de wet nodig is. Maar er kan nu al begonnen worden met de voorlichting over het voordeel dat het oplevert.

Hans Koehorst (LTO Nederland)

Hans voelt zich enigszins overvallen omdat hij zich niet had aangemeld voor een pitch. Hij wil echter wel zijn verhaal doen aan de hand van het ingediende position paper. Het aantal zelfstandigen is de afgelopen jaren enorm gegroeid en is daarmee dus een belangrijke beroepsgroep. Een belangrijke vraag daarbij is wat de definitie is van een zzp'er. Een agrarische ondernemer zonder personeel is ook een zzp'er, maar daar ligt de problematiek niet. Het is daarom belangrijk een afbakening te maken van

de populatie waar het probleem zit. Het is niet goed om generieke maatregelen te nemen. Het LTO is benieuwd naar de onderbouwing van het laagtarief in het regeerakkoord. Men vraagt zich af of een bepaald percentage boven het wml wel een goed venster is. Het is heel belangrijk dat er vooraf voldoende zekerheid is. De huidige modelovereenkomst is niet voldoende. Sommige zzp'ers hebben een dubbelrol, omdat ze als opdrachtgever zelf ook zzp'er zijn.

Roderik ziet in deze bijdrage een nieuwe invalshoek. Voor de agrariër die zelf ook zzp'er is, geldt dit hele vraagstuk niet.

Met deze derde pitch is er nu gelegenheid tot het stellen van vragen.

Aan Peter van der Bunder wordt gevraagd wat volgens hem nou precies de open norm is.

Peter antwoordt dat dit feitelijk niets anders is dan dat opgeschreven wordt dat de opdrachtgever en de opdrachtnemer zich als goed opdrachtgever/-nemer gedragen.

Vervolgens wordt Peter gevraagd hoe de positie van de zelfstandige afgebakend kan worden.

Peter antwoordt dat er veel meer naar de praktijk wordt gekeken. Er is een verschil tussen de eerste violist en een derde violist. Als er een evidente IB-ondernemer is die door de arbeidsverhoudingen in de knel komt, moet daarvoor iets worden vastgelegd. Dat kan met een modelovereenkomst in samenwerking met de belastingdienst. Uiteindelijk is materialiteit in de vorm van de prijs een goede indicatie om dat op die manier vorm te geven. Er kan dan een goede praktijk worden geaccommodeerd en tegelijkertijd kan worden gewaarborgd dat misbruik op prijsconcurrentie wordt bestreden.

Roderik stelt vast dat er per sector, door het uitwerken van een open norm voor de sector, wat meer speelruimte komt om het uit te werken.

Denis merkt op dat het continuüm in termen van marktmechanisme in de Nederlandse samenleving een biotoop is met twee elementen. Ten eerste is ervoor gekozen minder subsidie aan de culturele en creatieve sector te geven, met overcapaciteit als gevolg. Dat is voor een groot deel de oorzaak van de problemen. Daarnaast moeten andere beroepsgroepen/profielen worden doorontwikkeld als er voor een bepaalde vaardigheid geen markt meer is. Men moet mee migreren naar een volgende fase van ontwikkeling. Het is goed om na te denken hoe dat op een gemakkelijke manier kan.

Peter zegt het daarmee eens te zijn, maar meent dat het toch breder is dan dat. Er wordt een aanbod in stand gehouden, maar daar is ook vraag naar. Er wordt echter geen reële prijs voor betaald. Verder gaat het hier bijvoorbeeld ook over mensen met 21st century skills, die bij uitstek in de creativiteit liggen.

Laurens de Vrijer (Uneto-VNI) meent dat het voorbeeld van de eerste en derde violist zich ook voordoet in de installatiebranche. Soms zijn er extra mensen nodig voor regulier werk. Dat is lastig als zelfstandig werk te beschouwen. En soms is er juist een specialistische technicus nodig (te vergelijken met de eerste violist). Voor Laurens is het de vraag of je dan wel sectoraal moet kijken. Het probleem in de installatiebranche is dat er zoveel zzp'ers zijn. Er zijn bedrijven die moeten concurreren met zzp'ers en er zijn bedrijven die zzp'ers inhuren. Die hebben allemaal verschillende belangen. En er zijn zzp'ers die gewoon als zelfstandige willen werken, maar volgens de regels mag dat eigenlijk niet. Sommige criteria lijken sectorspecifiek, maar zijn eigenlijk wel generiek te maken.

Roderik constateert dat met deze laatste opmerkingen het tweede blok pitchrondes is afgelopen en nodigt de aanwezigen uit voor een korte pauze.

Pitchsessie 3 (Rembrandtzaal)

Roderik heet de aanwezigen opnieuw welkom. Naar aanleiding van vragen in de pauze laat hij weten dat er wordt genoteerd en dat deze notulen worden teruggekoppeld. Gezien de belangstelling voor de codes en intenties waar de verschillende deelnemers over spraken, verzoekt hij deze te sturen naar het mailadres op de uitnodiging, zodat deze verspreid kunnen worden. Ook de ingediende position papers worden nog onder de deelnemers van het overleg verspreid.

Rosa Garcia Lopez (Nederlandse Vereniging van Journalisten, NVJ) had zich aangemeld voor deze pitchronde, maar moest zich wegens ziekte afmelden.

Denis Maessen (Platform Zelfstandige Ondernemers, PZO)

Denis noemt puntsgewijs een aantal zaken die de regering volgens het PZO de komende jaren zou moeten doen. Vervolgens gaat hij in op het perspectief van het PZO in dezen.

- Respecteer de vrije keuze van het individu.

- Stuur op de ondernemersovereenkomst. De wetgeving die daarvoor nodig is, zal nog wel even op zich laten wachten. Intussen moet er worden gewerkt met een verklaring zelfstandige ondernemer, waarin de ondernemer verklaart willens en wetens ondernemer te zijn.
- De regering zou aan de slag moeten gaan met de verkenning van rechtsgangneutraliteit bij het zelfstandig ondernemerschap. Soms wordt het ondernemerschap vanuit fiscale motieven opgepakt. Het PZO wil een gezond ondernemerschap, naar gezonde maatstaven organiseren. Rechtsgangneutraliteit betekent dat het niet zo veel hoeft te verschillen of je als ondernemer een NV of BV hebt of privéondernemer bent. Dit geldt voor de belasting, maar ook voor de manier waarop je reserveringen kunt doen. Een potje onvoorzien, dat niet is ingericht naar de traditionele instituties, maar naar de manier waarop de ondernemer uiteindelijk zijn reserveringen moet heffen. Naar pensioen, naar arbeidsongeschiktheid, maar misschien ook wel in zijn woning. Dat is een belangrijk principe.
- Regel sociale borging. Niemand wil dat het armoedevraagstuk groeit. Het is misschien mogelijk om voor de onderkant wat betreft het verdienvermogen regelingen te treffen. Onder de 20 duizend euro winst kan in principe geen huishouden draaiende worden gehouden. Daar moet via UWV of WW geholpen worden. Sociale borging kunnen we niet met elkaar regelen. Het uurtarief is niet de norm. De mediaan van de tussengroep ligt tussen de 40 en 45 euro. Het gaat daarbij om minstens 15 miljoen contracten op jaarbasis. Als het verdienvermogen niet voldoende is, moet iemand geholpen kunnen worden.
- Stel een basis-AOV in voor alle werkenden. Als een werknemer zzp'er wordt en daarna weer deels werknemer, moet hij niet steeds tegen allerlei barrières aanlopen. Alle werkenden zouden een basis-AOV moeten hebben voor die gevallen waar de maatschappij geraakt kan worden door arbeidsongeschiktheid (blijvende invaliditeit of langdurige arbeidsongeschiktheid).

Het PZO gaat ervan uit dat de wereld van nu een andere borging nodig heeft dan in de vorige eeuw. Werk en zingeving horen bij elkaar. Mensen zijn gelukkig als ze kunnen meedoen. Het PZO vindt dan ook dat op lange termijn sociale borging georganiseerd moet worden voor de onderkant van het verdienvermogen zonder dat dat gekoppeld is aan werk. De arbeidswet oude stijl is niet meer te handhaven. Er moet een juridische variant komen die past bij de keuzes van het vrije individu. Het uurtarief is geen onderscheidend criterium en dient niet de zaak van schijnzelfstandigheid. Slechts een derde van de contractanten werkt puur en uitsluitend op uren. Juist in de tussencategorie is daar heel veel werk aan verbonden. Het PZO is principieel tegen minimumtarieven, maar pragmatisch is men voor, omdat het uiteindelijk bij sociale vraagstukken sociale problemen kan voorkomen. Denis wijst erop dat speelveld niet Nederland, maar Europa is. Hij dringt er nogmaals op aan voor de lange termijn naar de rechtsvorm te kijken en te waken voor misplaatst paternalisme. Dat is de cultuur van Nederland, maar in Europa werkt dat anders.

Roderik vraagt Denis hoe andere Europese landen met dit vraagstuk omgaan.

Denis wijst op het belangrijke principe van het vrije marktmechanisme. 70% van het Nederlandse inkomen komt uit Europa. Hij is van mening dat men in Nederland te rigide is. De Engelsen werken op een liberale manier die totaal niet bij de Nederlandse cultuur past. De Fransen veranderen nu, maar onder de 30.000 euro geldt daar een heel ander fiscaal regime. Dan begint pas het ondernemerschap te tellen. In Scandinavië wordt veel meer gewerkt volgens het vrije marktmechanisme, met daarbij een hele goede sociale positie.

Lex Tabak (SoloPartners)

Lex spreekt vanuit de zorgsector. Hij geeft aan dat zijn organisatie vorig jaar is gegroeid van 3500 naar 6500 leden. Deze sector groeit enorm en er is veel behoefte aan mensen. Er zijn 120.000 vacatures tussen nu en de komende vijf jaar. Daarbij zijn de mensen die nu al in dienst zijn niet meegeteld. Er is een grote uitstroom van mensen vanuit loondienst naar het zzp'erschap. Een zzp'er kan meteen fulltime aan de slag. De mensen willen niet in dienstverband werken bij de huidige werkgevers. Ze geven aan moegestreden te zijn: de administratieve lasten en de werkdruk worden te groot. Men wil de zorg vormgeven zoals deze altijd bedoeld is geweest. In de zorg werken ongeveer dertig tot veertigduizend zzp'ers. Voor hen is er veel onduidelijkheid waar het gaat om de wet DBA en dergelijke. Men wil een duidelijk kader, men wil weten wanneer ondernemerschap nu werkelijk ondernemerschap wordt. In de zorgsector zijn de sectorspecifieke eisen voor de zzp'ers goed uitgewerkt, omdat er wordt gewerkt met hele kwetsbare burgers. Een werknemer hoeft niet aan die eisen te voldoen. Lex vraagt zich af waar de integrale samenwerking op het niveau van dossiers blijft als het op de gezondheidszorg aankomt. Er wordt gezocht naar een sectorspecifieke kortetermijnoplossing om deze mensen duidelijkheid te geven. 65% van de leden van SoloPartners zegt nooit meer terug in loondienst te gaan als het zzp'erschap niet mogelijk is. Men wil graag als

zelfstandige werken. Gelet op de 120.000 vacatures rijst dan de vraag wie dat gaat invullen. Spreker geeft aan het nu niet te hebben over *wat* er gedaan moet worden, maar *wanneer* er iets wordt gedaan. Hij beseft dat het complex en divers is, maar er is nu een oplossing nodig. Als verpleegkundige wil hij zo snel mogelijk duidelijkheid over hoe hij zich moet verhouden tot zijn opdrachtgever.

Roderik vraagt Lex een voorbeeld te geven van een eis waaraan de zzp'er moet voldoen en de werknemer niet.

Lex noemt als voorbeeld dat je als zorgaanbieder verantwoordelijk bent voor het goed afhandelen van incidenten. Normaal ligt die verantwoordelijkheid bij de organisatie, maar de zzp'er heeft daarin volledige eigen verplichtingen. Zo zijn er veel meer eisen die duidelijk omschreven staan in een overzichtelijke lijst die gebruikt kan worden voor het onderscheid tussen zzp'er en werknemer. Als die lijst vanuit het perspectief van het Ministerie van VWS in orde is, dan is dat misschien een argument om te zeggen dat iemand IB-ondernemer is. Die discussie wordt nu nog niet gevoerd.

Philip Helmer (namens Stichting Financieel Paspoort en Vereniging ZZP)

Philip constateert dat er in de Nederlandse samenleving een groot manco is wat betreft de financiële zelfredzaamheid. Van de burgers wordt verwacht dat ze zich staande houden in de samenleving die steeds complexer wordt. Er worden steeds meer eisen aan de burger gesteld als het gaat om het zorgen voor eigen pensioen, ook al ben je voor een deel in loondienst, en het zorgen voor de eigen liquiditeit en arbeidsongeschiktheid. Maar dat wordt steeds ingewikkelder. Veel mensen hebben geen idee hoe hun pensioensituatie is. De AFM noemt dat de voorspelbare teleurstellingen. Dit is niets anders dan toekomstige oudedagsarmoede. Een burger moet in staat zijn zijn financiële situatie te overzien. Om dat te kunnen, moet hij bij heel veel verschillende organisaties aankloppen. In de schuldhulpverlening is duidelijk te zien waar dit toe leidt: het duurt soms wel een jaar voordat duidelijk is hoe men er financieel voor staat. Het is ook zichtbaar in de financiële dienstverlening. Daar kost een eenvoudig financieel advies al snel 1200 euro, waarbij de helft opgaat aan het verzamelen van documenten.

Vanwege deze tegenstrijdigheid (wel de verantwoordelijkheid dragen, maar niet het gereedschap daarvoor krijgen) is de Stichting Financieel Paspoort opgericht. Er zijn heel veel 'mijn-domeinen', maar er is geen overzicht. Daarom heeft de stichting een app ontwikkeld waarmee die informatie automatisch opgehaald en samengevoegd kan worden tot een leesbaar overzicht. Het is een beginpunt voor schuldhulpverlening, voor financiële implicatie en preventie en voor financieel advies. Maar het is ook een beginpunt voor ondersteuning voor de zzp'er in zijn rol als ondernemer. Het feit dat er nu nog wordt gesproken over het werkveld voor de zzp'er, dat georganiseerd moet zijn en waarin duidelijk is wat zijn fiscale en juridische verhoudingen zijn, noemt Philip achterstallig onderhoud. Dat probleem moet opgelost worden, maar de Stichting Financieel Paspoort wil verder kijken en ervoor zorgen de zzp'er eenvoudiger ondernemer kan zijn. Daarvoor moeten de informatiestromen gestandaardiseerd worden. Overheden moeten over de ministeries en over de uitvoerders heen standaarden maken, zodat er bij het invullen van papieren geen fouten worden gemaakt. Zorg dat het transparant wordt en dat het inzicht er is. Dat is het beginpunt van het oplossen van problemen en het beginpunt dat de zzp'er zelfstandig aan zijn oplossing kan werken.

Roderik geeft de aanwezigen naar aanleiding van de pitches nog kort de gelegenheid voor het maken van een opmerking of het stellen van een vraag.

Aan Denis Maessen wordt gevraagd hoe het PZO aankijkt tegen het voorstel voor het minimumtarief voor het inhuren van zelfstandigen.

Denis geeft aan dat het PZO niet gelooft in een meetlat van uurtarieven. Een groot deel van de huidige problematiek gaat over de mensen met een onvoldoende verdienvermogen. Als het helpt om schijnconstructies te verminderen, zou het minimumtarief misschien een pragmatische stap vooruit kunnen zijn om gezamenlijk de sociale basis anders te organiseren.

Desgevraagd wordt hier namens de werkgevers aan toegevoegd dat de werkgevers niet tegen minimumtarieven zijn, maar dat zij niet zoveel zien in de tariefgrenzen zoals het kabinet nu voorstelt. Het is de vraag of het tarief de goede maatstaf is.

Aan Denis Maessen wordt gevraagd hoe het PZO tegenover de sectorale verdeling staat wat betreft de maatregelen die sectoraal specifiek genomen gaan worden.

Denis geeft aan dat het PZO liever geen sectorafspraken maakt. Het uitgangspunt is een gezond marktmechanisme. Maar als een sector in problemen komt, dan is dit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Roderik bedankt alle pitchers voor hun bijdrage en sluit deze pitchronde af.

Pitchsessie 1 (Huygenszaal)

Joost Hoebink begeleidt de pitchsessies in de Huygenszaal en hij legt om 13.45 uur uit dat er in totaal drie sessies met elk drie sprekers worden gehouden. De pitches mogen maximaal vijf minuten duren en na afloop van elke sessie is er gelegenheid voor discussie met de drie sprekers.

Marjan van Noort (FNV Zelfstandigen)

Marjan spreekt ook namens de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) en de Kunstbond die eveneens onderdeel uitmaken van de FNV. Volgens de FNV verdienen ook zelfstandigen een stevige positie op de arbeidsmarkt en zijn zij onmisbaar als de arbeidsmarkt goed functioneert. In de visie van de FNV hebben zelfstandigen meerdere opdrachtgevers, regelen zij hun eigen klanten en onderhandelen zij over hun tarief. In sommige sectoren functioneert de arbeidsmarkt helaas minder goed en worden zelfstandigen ingehuurd louter vanwege het financiële voordeel voor de opdrachtgever. Deze zelfstandigen verdienen te weinig om zich te kunnen beschermen tegen risico's als langdurige arbeidsongeschiktheid en perioden zonder opdrachten. Evenmin kunnen zij voorzien in een adequaat pensioen. De voorstellen van het nieuwe kabinet bieden volgens de FNV geen volledige oplossing voor deze problemen.

De FNV streeft naar een rechtvaardige arbeidsmarkt, ook voor zelfstandigen. Het huidige arbeidsrecht biedt volgens de FNV voldoende aanknopingspunten om voor de meeste werkenden vooraf te bepalen of er sprake is van een arbeidsovereenkomst. Slechts voor een klein deel is dat niet het geval. Toch zijn opdrachtgevers huiverig geworden om met zelfstandigen te werken en daardoor krijgen zelfstandigen minder opdrachten terwijl dat niet nodig is. Aanpassing van het arbeidsrecht is echter niet de juiste weg want dat brengt risico's mee voor de gehele arbeidsmarkt.

Daar waar behoefte is aan meer duidelijkheid biedt een systeem van modelovereenkomsten volgens de FNV een goede oplossing, maar dan moet dit systeem wel goed werken en een dekkend stelsel vormen. Hiervan zijn al goede voorbeelden in de sectoren bouw, media en cultuur. Bijvoorbeeld bij cameramensen hebben alle marktpartijen een oplossing gevonden.

Met een opdrachtgeversverklaring keert het kabinet weer terug naar dezelfde problematiek die ontstond ten tijde van de VAR. Alle verantwoordelijkheid voor de wijze waarop wordt gewerkt ligt dan weer bij de zelfstandigen. Dat is problematisch voor de uitvoering (door de belastingdienst) terwijl het stelsel van modelovereenkomsten een goed werkbaar en controleerbaar methodiek is gebleken met de afspraken die tot nu toe zijn gemaakt.

De overheid wil met een minimumtarief het probleem ondervangen dat zelfstandigen louter worden ingehuurd omdat zij goedkoper zijn dan werknemers, maar dat tarief is volgens de FNV te laag. Het biedt dan ook geen oplossing voor de huidige problemen van zelfstandigen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, zoals voor het afsluiten van adequate verzekeringen. Een minimumtarief zou per sector moeten worden vastgesteld.

De keuze voor een opt-out aan de bovenkant van de arbeidsmarkt acht de FNV onbegrijpelijk omdat dit de solidariteit van het huidige goed werkende sociale stelsel ondermijnt. Zonder een collectieve oplossing voor alle werkenden doet de opt-out afbreuk aan de ambitie van het kabinet om de verzekeringsgraad voor arbeidsongeschiktheid te verhogen.

Arend van Wijngaarden (CNV Vakcentrale)

Arend geeft graag aan waarom het CNV bepaalde opvattingen heeft en hij benadrukt dat het CNV bij wijzigingen in de samenleving de eventuele maatregelen toetst aan de kernwaarden rechtvaardigheid, solidariteit, naastenliefde, duurzaamheid en verantwoordelijkheid. Het CNV is niet tegen de toename van het aantal zzp'ers of andere veranderingen op de arbeidsmarkt, maar wijst op mogelijke consequenties voor werknemers, bijvoorbeeld op het gebied van sociale zekerheid, pensioen en ontslagrecht.

Ook zzp'ers hebben eigen verantwoordelijkheden, zoals voor het verwerven van hun inkomen, het verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid en het regelen van een inkomen na pensionering. Als men niets op dit gebied regelt, kan tegen lagere kosten worden gewerkt, maar wordt de rekening bij de samenleving gelegd. Om de eigen verantwoordelijkheid te kunnen nemen, moet er wel een fatsoenlijk tarief worden betaald. Het door het kabinet geopperde minimumtarief van 18 euro is te laag om de nodige verzekeringen te kunnen afsluiten. Een timmerman met ruim tien jaar ervaring kost al 37 tot ruim 43 euro per uur.

Vanuit de kernwaarde solidariteit is een opt-out volgens het CNV ongewenst. Alle werkenden, dus ook veel verdienende zzp'ers, dienen een bijdrage te leveren aan het in stand houden van de sociale

zekerheid. Vanuit de kernwaarde rechtvaardigheid acht het CNV het niet gewenst dat zzp'ers jarenlang gebruik kunnen maken van allerlei fiscale maatregelen die hen in staat stellen op tarief te concurreren met werknemers en kleine ondernemers. Zzp'ers zien zichzelf als ondernemers en dienen dan ook op dezelfde wijze als andere ondernemers te worden behandeld qua fiscale ruimte. Het CNV heeft begrip voor een zelfstandigenaftrek bij de start van een onderneming gedurende een beperkte periode, maar ziet geen noodzaak tot langdurige inkomensondersteuning via fiscale voordelen. Ten slotte merkt Arend op dat men het dak moet repareren als het droog is en nu dus bij de groeiende economie de fiscale ruimte moet gebruiken om tot duurzame oplossingen te komen.

Charles Verhoef (Zelfstandigen Bouw)

Charles vergelijkt het thema van vanmiddag met het Monster van Loch Ness. Dit monster wordt maar niet gevonden omdat het eenvoudig niet bestaat. In het recente rapport 'Trends op de arbeidsmarkt' van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) wordt beschreven hoe het staat met de inmiddels meer dan 100.000 zzp'ers in de bouw. Dat is ongeveer de helft van het totale aantal uitvoerders in de bouw. Het rapport van het EIB stelt dat het beeld van een omvangrijke groep die tegen wil en dank in de zelfstandigheid is beland, niet kan worden onderbouwd door feiten. Onderzoek van het EIB toont dat het gaat om beroepsgroepen die bewust kiezen voor zelfstandigheid en zich gedragen als ondernemers met veel verschillende opdrachtgevers. Zij hanteren normale tariefstructuren, hebben normale inkomens en investeren in materiaal en materieel. Het rapport erkent ook dat schijnzelfstandigheid voorkomt en dat het bestrijden hiervan in de rede ligt, maar dit betreft slechts een zeer klein deel van de zelfstandigen. Bovendien zijn er nu volop mogelijkheden voor degenen die graag weer werknemer worden. Charles verzoekt het kabinet dan ook te stoppen met het creëren van een eigen Monster van Loch Ness en het overgrote deel van de bewust zelfstandige ondernemers en hun opdrachtgevers niet lastig te vallen met bureaucratische monsters. Respecteer, waardeer en erken de inmiddels ruim een miljoen zelfstandige ondernemers die in hun eigen broodwinning voorzien.

Discussie met de drie sprekers van de eerste pitchsessie

Joost verzoekt vragen ter verduidelijking aan de sprekers te richten en nu nog niet een inhoudelijke discussie aan te gaan. Naar aanleiding van een opmerking van Marjan stelt Charles dat FNV en CNV goedbedoelde, maar verplichte regels aan alle zzp'ers willen opleggen en hij herhaalt dat er niet ruim een miljoen bewust zelfstandige ondernemers lastig moet worden gevallen met regels om een probleem op te lossen dat slechts geldt voor een zeer klein aantal schijnzelfstandigen.

Ria van 't Klooster (*Nederlandse Raad voor Training en Opleiding, NRTO*) vraagt of Marjan de Wet DBA wil handhaven. Marjan antwoordt dat zij wel de modelovereenkomsten wil handhaven in de sectoren waar beide partijen dat wensen. Als voorbeeld verwijst zij naar de cameralieden. In veel sectoren is het wellicht niet nodig om onderlinge afspraken te maken en dan is er ook geen modelovereenkomst nodig, maar veel opdrachtgevers vragen er nu wel om.

Maarten Post (*Stichting ZZP Nederland*) meent dat alle belanghebbenden in Nederland de Wet DBA een gigantische mislukking vonden en hij benadrukt dat de Stichting ZZP Nederland geen voorstander is van generieke maatregelen.

Joost tracht de discussie over standpunten terug te brengen naar concrete vragen ter verduidelijking en hij vraagt Marjan of de FNV een voorstel heeft voor een ander minimumtarief. Marjan antwoordt dat dit per sector zal verschillen en in de bouw bijvoorbeeld 40 tot 45 euro kan bedragen. In andere sectoren zal dat anders zijn en daarom moeten er volgens haar sectoraal afspraken worden gemaakt. Het Kabinet heeft nu gekeken naar de Wet minimumloon en zich volgens Marjan niet gerealiseerd dat deze is gericht op werknemers met een sociale verzekeringsplicht. Een zelfstandige betaalt echter veel meer voor een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid dan werknemers via collectieve verzekeringen.

Opgemerkt wordt dat het huidige arbeidsrecht niet aansluit op de situatie voor zelfstandigen. Gepleit wordt voor een herziening van het wettelijk systeem om passende sociale zekerheden te krijgen voor zelfstandigen. Marjan antwoordt dat dit in het kader van de sociale verzekeringen kan plaatsvinden, maar niet via het arbeidsrecht. Charles meent dat het arbeidsrecht is bedoeld voor werkgevers en werknemers. Voor zelfstandige ondernemers zou een eigen definitie in het Burgerlijk Wetboek gewenst zijn.

Truus Remkes (*Aannemersfederatie Nederland voor bouw en infrastructuur, AFNL*) merkt op dat de Wet DBA een verbetering leek en dat zij heeft meegewerkt aan het ontwerp van modelovereenkomsten, maar dat nu blijkt dat er altijd nog in de praktijk wordt getoetst. Dan blijkt toch

vaak dat de overeenkomst en de praktijk niet op elkaar aansluiten. Bij complexe bouwprojecten is er altijd sprake van samenwerking, maar een zzp'er wordt geacht zelfstandig zijn werk te verrichten. In de bouw wordt al snel aangenomen dat er een gezagsverhouding is en dan wordt niet aan de voorwaarden voldaan. Geconstateerd wordt dat voor deze complexe materie geen eenvoudige oplossing voorhanden is en dat er altijd een dialoog nodig zal zijn.

Annette van Lijf (*Nederlandse Publieke Omroep, NPO*) merkt op dat de modelovereenkomst met de cameramensen tweemaal als succes is aangehaald, maar dat dit minder eenvoudig is bij de vele andere functies in de audiovisuele sector. Al vele decennia wordt hier gewerkt met zzp'ers en overeenkomsten van opdracht. Annette benadrukt dat de bedoeling van een overeenkomst moet zijn om de afspraken tussen partijen vast te leggen en niet om een bepaalde fiscale status te verkrijgen.

Pitchsessie 2 (Huygenszaal)

Joost Hoebink constateert om 14.15 uur dat er geheel conform zijn verwachting in deze zaal nog geen sprake is van overeenstemming en hij start direct de tweede pitchsessie.

Djoeke Altena (Ondernemend Nederland, ONL voor ondernemers)

Djoeke schetst dat opdrachtgevers en opdrachtnemers nog dagelijks grote problemen hebben met de gevolgen van de Wet DBA. Ondernemers missen hierdoor opdrachten en inkomen, dus hiervoor moet op korte termijn een oplossing komen. Het gestelde in het regeerakkoord zal op z'n vroegst pas in 2020 enige zekerheid bieden en volgens Djoeke moeten zelfstandigen een eigen plek krijgen op de arbeidsmarkt. Djoeke meent dat daarvoor het arbeidsrecht zodanig moet worden herzien dat werkenden zelf kunnen kiezen of zij willen werken onder een arbeidsovereenkomst of onder een overeenkomst van opdracht. Dat is een discussie voor de langere termijn, waarbij gezamenlijk moet worden bezien hoe passende wetgeving, kaders en sociale zekerheden kunnen worden vastgesteld.

Omdat de huidige onzekerheid op veel kortere termijn moet verdwijnen, pleit Djoeke voor het alleen aanpakken van schijnzelfstandigheid en concurrentievervalsing. Daartoe heeft ONL een antimisbruikbepaling opgesteld die eenvoudig in artikel 6a van de Wet op de loonbelasting kan worden opgenomen. Dat is een bepaling die met de Wet DBA is afgeschaft. Voorgesteld wordt als eisen op te nemen dat men als ondernemer ingeschreven staat in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel, werkt op basis van een overeenkomst van opdracht en dat er geen sprake mag zijn van misbruik. In het volgende lid van dit artikel moet dan duidelijk worden aangegeven wat onder misbruik wordt verstaan, zoals een ontslagen werknemer voor minder loon weer voor hetzelfde werk aanstellen als zelfstandige. Ook het jarenlang binnen een sector werken voor minder dan het gebruikelijke salaris kan als misbruik worden gedefinieerd. Deze invulling kan gezamenlijk worden uitgewerkt, maar voordelen van dit voorstel zijn dat het direct kan worden ingevoerd en dat de belastingdienst gericht kan handhaven. Tegelijk worden ondernemers en opdrachtgevers die zich wel aan de regels houden, niet lastiggevalen.

Rob de Laat (Bovib, brancheorganisatie voor intermediairs en brokers)

Rob merkt op dat de achterban van de Bovib ongeveer 4 miljard euro aan inhuur beheert en zeer veel opdrachten aan zzp'ers biedt. De Bovib wenst duidelijkheid op de arbeidsmarkt voor flexibele werkrachten in het belang van zzp'ers, opdrachtgevers en de economie. De invoering van de Wet DBA verstoort deze arbeidsmarkt. Opdrachtgevers zijn huiveriger geworden om te kiezen voor flexibele arbeid.

Wat betreft het voorstel in het Regeerakkoord wenst de Bovib qua tarieven ook duidelijkheid over de grens waaronder en waarboven zekerheid wordt geboden. Het voorstel voor een minimumtarief wordt gesteund en de Bovib meent zelfs dat dit lage tarief mag worden verhoogd, naar bijvoorbeeld 25 euro. Een laag tarief mag namelijk niet de enige reden zijn voor een opdrachtgever om te kiezen voor een zelfstandige in plaats van voor een werknemer. Aan de bovenzijde meent de Bovib dat het tarief omlaag kan van 75 euro naar bijvoorbeeld 60 euro. Dat zou bijdragen aan meer duidelijkheid.

De criteria duur en niet-reguliere bedrijfsactiviteiten moeten volgens de Bovib worden loslaten om te voorkomen dat er allerlei schimmige constructies worden opgezet door opdrachtgevers. De eigen keuze van de zelfstandigen dient voorop te worden gesteld. De Bovib is geen voorstander van een webmodule en een opdrachtgeversverklaring. De Bovib wenst heldere criteria die zijn verankerd in de wet om vooraf duidelijkheid te verkrijgen en om niet achteraf na toetsing door de belastingdienst te worden geconfronteerd met eventuele consequenties. Handhaving moet uiteraard mogelijk zijn en dat vereist heldere grenzen en meetbare criteria.

Annette van Lijf (Nederlandse Publieke Omroep, NPO)

Annette spreekt ook namens Marjan van der Haar (*Filmproducenten Nederland*) en Arie Landsmeer (*Onafhankelijke Televisieproducenten, OTP*). Annette geeft een aantal voorbeelden waaruit blijkt dat de audiovisuele sector traditioneel al vele jaren werkt met zzp'ers. Charles gaf al aan dat er nu ruim een miljoen zzp'ers in Nederland zijn en dat aantal bedroeg ongeveer tien jaar geleden nog slechts 200.000. Dat verklaart de belangstelling van de belastingdienst voor deze categorie en het is ook duidelijk dat de sociale fondsen hierdoor minder geld ontvangen.

De NPO is ontevreden over de Wet DBA en heeft getracht om tot modelcontracten te komen. Een overeenkomst is echter bedoeld om afspraken tussen partijen vast te leggen en het is geen juist instrument om de status voor een fiscale faciliteit te bewerkstelligen. De NPO waardeert wel dat het Kabinet de verantwoordelijkheid neemt om de Wet DBA te vervangen en acht de daarbij gekozen uitgangspunten een pragmatische keuze.

De NPO acht zekerheid van belang voor de gehele sector en vraagt aandacht voor enkele punten. De duur van de opdracht is een arbitrair criterium en het gaat volgens Annette vooral om de relatie tussen zelfstandige partijen, waarbij de duur daarvan slechts één element is. De NPO acht de tariefgrens voor opt-out aan de hoge kant en worstelt met de relatie tussen de fiscaliteit en het arbeidsrecht. Als men voor opt-out kiest, moet niet achteraf weer een opt-in mogelijk zijn. Het onderscheid tussen reguliere en niet-reguliere bedrijfsactiviteiten acht ook de NPO onvoldoende duidelijk. De sector heeft volgens Annette eveneens een probleem met het omrekenen van vaste prijzen naar uurtarieven. Een documentairmaker die zes documentaires per jaar maakt, krijgt bijvoorbeeld een vast bedrag per uitzending. De werkbaarheid van de webmodule zal afhankelijk zijn van de inhoud en de NPO zou dat sectoraal willen invullen. Annette verwijst naar een holistische benadering in Duitsland waarbij alle omstandigheden worden betrokken bij het bepalen of er sprake is van een arbeidsovereenkomst. Zo zou voor de invulling van de webmodule vanuit de jurisprudentie moeten worden gekeken naar het onderscheid tussen een arbeidsovereenkomst en een relatie tussen zelfstandige ondernemers.

Discussie met de drie sprekers van de tweede pitchsessie

Charles Verhoef (*Zelfstandigen Bouw*) combineert de bijdragen van Djoeke en Rob. De door Djoeke geopperde oplossing voor de korte termijn om misbruik tegen te gaan, kan worden verkregen door het minimumtarief voor zzp'ers te verhogen van 18 euro naar 25 euro, zoals Rob voorstelde. Daarnaast blijven uiteraard de eisen van inschrijving bij de KvK en een overeenkomst van opdracht van kracht.

Djoeke vreest dat ook bij een hoger tarief nog steeds misbruik mogelijk is en hij kiest liever voor het optreden tegen gevallen van misbruik die voor iedereen duidelijk zijn, zoals mensen die eerst ontslagen worden en als zzp'er weer worden ingehuurd. Rob bevestigt desgevraagd dat er wat betreft de Bovib bij een minimumtarief van 25 euro voor het overgrote deel van de zzp'ers niets meer hoeft te worden geregeld.

Amerik Klapwijk (*Vakcentrale voor Professionals, VCP*) vraagt Djoeke hoe hij denkt evident misbruik zodanig te omschrijven dat eeuwige juridische disputen worden voorkomen. Amerik betwijfelt of het voorstel van ONL juridisch werkbaar is. Wat betreft het verlagen van het tarief voor opt-out, merkt Amerik op dat problemen rondom schijnconstructies ook bij hoge tarieven voorkomen en hij haalt als voorbeeld de piloten aan. Djoeke deelt de vrees van Amerik niet en meent dat een antimisbruikbepaling maar voor een klein deel van de zzp'ers nodig is. De 95% die bewust zelf kiest voor het ondernemerschap en zich aan alle regels houdt, wordt dan niet lastiggevallen. Als er juridische problemen ontstaan voor de 5% van de zzp'ers waarbij sprake lijkt van misbruik, is dat volgens Djoeke niet iets wat men moet willen voorkomen. Rob meent dat het probleem van misbruik en uitbuiting vooral aan de onderkant van de markt plaatsvindt, maar dat wordt vanuit de zaal bestreden.

Arend van Wijngaarden (*CNV Vakcentrale*) is van mening dat een ontslagen werknemer weinig keus heeft als hij tegen een laag tarief weer wordt ingehuurd als zzp'er en hij vreest dat een misbruikbepaling niet succesvol zal blijken. Annette geeft aan dat het ook voorkomt dat een zzp'er die lange tijd prima heeft verdiend, door gewijzigde omstandigheden ineens het standpunt inneemt dat hij of zij al die tijd een arbeidsovereenkomst heeft gehad. Dergelijke claims hebben opdrachtgevers terughoudend gemaakt sinds het wegvallen van de VAR. Arend merkt op dat een dergelijke werkkraacht duidelijk geen ondernemer was als hij via een gerechtelijke procedure inderdaad als werknemer zou worden gezien. Annette pleit er toch voor uit te gaan van een overeenkomst tussen zelfstandige partijen om problemen met calculerende opdrachtnemers te voorkomen.

Marjan van Noort (*FNV Zelfstandigen*) vraagt hoe Djoeke denkt de misbruikclausule toe te passen, te handhaven en te controleren. Tevens vraagt zij hoeveel mensen het zal betreffen. Djoeke werpt tegen

dat er nu vaak helemaal niet wordt gehandhaafd en hij wil voorkomen dat deze situatie voortduurt. 60% van de achthonderd ondervraagde zzp'ers heeft daarmee volgens ONL problemen. Een misbruikbepaling is in ieder geval beter dan niets en daarop kan worden gehandhaafd. Annette vult aan dat de belastingdienst onder de oude regelgeving met de VAR wel kon handhaven, maar dit niet heeft gedaan.

Joost begreep dat het criterium 'duur van de overeenkomst' ongeschikt wordt geacht en dat deze duur dus bijvoorbeeld niet mag worden beperkt tot een jaar om afhankelijkheid van de opdrachtgever te voorkomen. Hij vraagt Annette welke holistische benadering zij voorstaat. Annette koppelt deze benadering op basis van bestaande jurisprudentie aan de webmodule en zij meent dat het arbeidsrecht voldoende aanknopingspunten biedt om vast te stellen of er al dan niet sprake is van een arbeidsovereenkomst.

Martin Flier (SZW) vraagt Rob waarom hij tegen de webmodule is als middel om duidelijkheid te verschaffen. Rob vreest dat juist de opdrachtgever verantwoordelijk wordt voor de invulling van de webmodule. Als ook de opdrachtnemer verantwoordelijk is voor de elementen die hij of zij zelf moet invullen, zijn er minder bezwaren. De opdrachtgever wil slechts een opdracht verstrekken op basis van een overeenkomst tussen beide partijen. Joost merkt op dat er nog niet is aangegeven hoe de webmodule wordt ingericht. Martin stelt dat een webmodule waarbij elke partij iets zou invullen, werd afgewezen. Nu wordt een webmodule voorzien waarbij één partij de zaken moet invullen waar deze zelf kennis over heeft en dat lijkt eenvoudiger dan eerst afgesproken. Rob blijft hiertegen omdat hij vreest dat er toch weer toetsing achteraf zal plaatsvinden omtrent de juistheid van de ingevulde gegevens. De opdrachtgevers wensen juist zekerheid vooraf.

Truus Remkes (AFNL) meent dat de onzekerheid ontstaat doordat er sprake is van een tussenovereenkomst. De tussenkomst van een intermediair leidt al snel tot een gezagsverhouding. Rob stelt dat daaraan toch niet valt te ontkomen omdat grote partijen niet met grote aantallen afzonderlijke zelfstandigen willen werken. Joost sluit deze discussie af om 14.45 uur en geeft gelegenheid tot een pauze.

Pitchsessie 3 (Huygenszaal)

Om 15.15 uur opent Joost Hoebink de laatste pitchsessie van deze middag en hij merkt op dat er in de naastgelegen Rembrandtzaal veel meer sprake bleek te zijn van overeenstemming.

Maarten Post (Stichting ZZP Nederland)

Maarten geeft aan dat de Stichting ZZP Nederland met het Platform Zelfstandige Ondernemers (PZO) en Zelfstandigen Bouw het Zelfstandigenforum opgezet. Gezamenlijk is ook een lezenswaardig *Position Paper* ingediend. Uitgangspunt voor het Zelfstandigenforum is dat iedereen zelf mag kiezen voor het ondernemerschap of werknemerschap. Er is behoefte aan een wettelijke bepaling waarin de kenmerken van het ondernemerschap helder zijn benoemd. Dan zijn veel problemen al opgelost.

Het probleem van schijnconstructies wordt erkend, maar betreft een klein aantal zzp'ers aan de onderkant van arbeidsmarkt. Deze werden -al dan niet tijdens de crisis- genoodzaakt om gelegenheidsondernemer te worden, soms ook gestimuleerd door het UWV of de voormalige werkgever. Door de geringe inkomsten zijn deze mensen vaak niet in staat hun eigen sociale zekerheid te regelen en zij zijn ook niet allemaal succesvol als ondernemer. Deze groep kan wellicht een perspectief worden geboden als werknemer. Daarvoor zijn volgens Maarten geen generieke maatregelen nodig die een miljoen welwillende ondernemers en hun opdrachtgevers onnodig belasten.

Maarten schaaft de opdrachtgeversverklaring onder de andere mislukte instrumenten die waren gebaseerd op het arbeidsrecht: de VAR, de BGL (nooit gerealiseerd) en de Wet DBA. Het Zelfstandigenforum pleit dus voor een eigen wettelijke bepaling voor ondernemers waarop zij hun verklaring kunnen baseren dat zij ondernemers zijn uit eigen vrije wil. Het Zelfstandigenforum zal niet meewerken aan enigerlei vorm van generieke maatregel, zoals de opdrachtgeversverklaring, omdat deze weer tot mislukken is gedoemd. Daarmee zou het vertrouwen in de overheid nog verder afnemen.

Ria van 't Klooster (NRTO, brancheorganisatie voor private opleiders)

Ria vermeldt dat er ongeveer 3000 grote bedrijven en 13.000 zzp'ers met een gemiddeld tarief van ongeveer 75 euro per uur werkzaam zijn in de sector van private opleidingen. Ria verzoekt de overheid om de zzp'er niet in een procrustesbed te stoppen en zij legt uit dat Procrustes in een Griekse mythe de bijnaam was van een herbergier die zijn gasten dwong in een niet-passend bed te slapen. Met hen liep het nooit goed af en dat vreest Ria ook voor een wet waarin één maat voor allen

wordt afgedwongen. Daarom is Ria het met Maarten eens dat er een wettelijke bepaling moet komen voor het ondernemerschap.

Ria acht het positief dat met het regeerakkoord is besloten nog eens goed te bezien hoe er met zelfstandigen moet worden omgegaan. Er moet wel iets worden geregeld om schijnconstructies aan de onderkant van de markt tegen te gaan. De NRTO zou graag sectoraal willen gaan werken met een 'verklaring zelfstandigen' waarin de zzp'er verklaart bewust deze keuze te maken. Daarnaast moet er ook iets aan de onderkant van de markt worden geregeld. Voorkomen moet worden dat opdrachtgevers ook voor opdrachten van één dag allerlei zaken moeten invullen in een webmodule. De sector wil echter best meewerken aan een pilot en Ria verzoekt eerst gezamenlijk tot goede wetgeving te komen voordat men start met handhaving.

Bart Timmer (The Future Group/Politieke Ronde Tafel)

Bart geeft aan dat The Future Group achttien jaar geleden is opgericht en dat nog steeds samen met ondernemers wordt gewerkt vanuit maatschappen voor de ICT-dienstverlening. Bart acht het goed om de onderkant van de arbeidsmarkt te beschermen. Bart spreekt hier vooral als initiator van de Politieke Ronde Tafel waarbij veertig grote bedrijven zijn aangesloten en indirect nog eens vierhonderd bedrijven de achterban vormen. Na vier jaar ervaring is duidelijk dat de zelfstandige kenniswerkers voor deze bedrijven onmisbaar zijn en beseft wordt dat er steeds vaker voor zelfstandigheid wordt gekozen. Degenen die daarvoor kiezen en worden ingehuurd, leveren vaak een hogere kwaliteit dan de eigen werknemers van betreffende bedrijven. De bedrijven zijn gebaat bij een goede relatie met deze zelfstandigen en zijn volgens Bart ook bereid hogere tarieven te betalen als de zzp'er kan aantonen dat hij of zij adequaat verzekerd is.

Voor de opdrachtgevers is het vervangen van de Wet DBA in 2020 veel te laat. Zij vragen zekerheid vooraf en wensen niet afhankelijk te zijn van een beoordeling door de belastingdienst achteraf. Er zijn volgens Bart vandaag al goede suggesties gedaan om duidelijkheid vooraf te krijgen. Bij de uitwerking van de maatregelen moet voldoende aandacht worden besteed aan het echte ondernemerschap. Voor de opdrachtgevers van de Politieke Ronde Tafel zijn mensen ondernemer als zij staan ingeschreven bij de KvK, niet worden doorbetaald bij ziekte, zelf het tarief kunnen bepalen en debiteurenrisico lopen. De opdrachtgevers hebben geen behoefte aan administratieve lasten en zien graag een toets bij de zzp'er als de belastingdienst daartoe redenen ziet. Ook de opdrachtgevers van de Politieke Ronde Tafel hebben geen vertrouwen in de werking van een webmodule.

Discussie met de drie sprekers van de derde pitchsessie

Joost vraagt Maarten hoe groot de groep van 'gelegenheidsondernemers' wordt geschat. Volgens Maarten is dat zeker niet meer dan 5 tot 10% van het totaal en hij herhaalt dat deze minder succesvolle ondernemers een duurzaam perspectief moet worden gegeven op werk. Joost stelt vast dat er helaas geen exacte cijfers zijn over de omvang van deze groep.

Marjan van Noort (*FNV Zelfstandigen*) vraagt Bart waarom de opdrachtgevers vooraf zekerheid wensen als zij bewust ondernemers inhuren vanwege hun expertise. Zij weten zelf toch ook dat deze mensen niet in loondienst zijn? Bart antwoordt dat bij de grote, vaak beursgenoteerde bedrijven compliance heilig is en dat de onzekerheid wordt gecreëerd door de overheid. Maarten pleit in dit kader opnieuw voor een zelfstandige positie van de ondernemer in de wetgeving, zodat een ondernemer niet meer voortdurend hoeft te bewijzen geen werknemer te zijn en een opdrachtgever niet meer voortdurend hoeft te bewijzen geen werkgever te zijn.

Op aangeven van Joost bevestigt Ria dat voor de (private) opleidingssector maatwerk kan gelden, want gezien de discussie vandaag wordt het lastig om tot generieke maatregelen te komen. Een sectorale oplossing kan wellicht wel worden gevonden. Rob de Laat (*Bovib*) betwijfelt of per sector voor alle uitzonderingen regels mogelijk zijn en zou graag eerst zien wat alle partijen als 'normaal' definiëren. Ook Ria acht eerst een generieke regeling noodzakelijk en zij meent dat daarvoor het arbeidsrecht moet worden losgelaten. Het probleem is namelijk dat zzp'ers nu worden getoetst aan elementen uit het arbeidsrecht als gezag en vrije vervanging.

Juriste Lieke Bijpost (*CNV*) meent dat er voldoende jurisprudentie is over begrippen als arbeidsovereenkomst, aannemingsovereenkomst en overeenkomst van opdracht. De Commissie Boot heeft in dit opzicht enkele nuttige aanbevelingen gedaan en men kan vooraf duidelijkheid krijgen door deze jurisprudentie te bestuderen. Lieke bepleit dan ook te werken met de bestaande wetgeving en jurisprudentie. Ria merkt op dat de recente maatschappelijke ontwikkeling dan in een mal van het verleden worden gepropt. In tien jaar tijd is het aantal zzp'ers verviervoudigd tot een miljoen zelfstandige ondernemers en daarop dient de wetgeving te worden aangepast. Maarten vult aan dat

de ministeries desgevraagd voor een definitie van 'ondernemer' steeds verwijzen naar de historische jurisprudentie, maar deze jurisprudentie is steeds anders. Daardoor moet voor elke situatie weer een rechter worden ingeschakeld. Lieke beseft dat er uitzonderlijke situaties zijn, maar houdt vol dat in de meeste gevallen met de bestaande wetgeving en jurisprudentie veel duidelijkheid kan worden verkregen. Bart werpt tegen dat zelfs juristen van DNB en grote bedrijven met deze materie problemen hebben.

Op een vraag van Joost antwoordt Bart dat er op korte termijn een negatieve definitie moet komen voor de kleine groep waarbij sprake is, of kan zijn, van schijnzelfstandigheid en uitbuiting. Dan is het niet nodig het overgrote deel van de massa lastig te vallen met onnodige regels. Bart heeft hierover al met Djoeke gesproken en stelt voor met een aantal vertegenwoordigers die vandaag aanwezig zijn gezamenlijk een voorstel in te dienen.

Joost geeft omstreeks 15.50 uur gelegenheid tot een korte pauze en hij licht toe dat daarna een plenair debat met de bewindslieden kan worden gevoerd, mede op grond van drie stellingen.

Samenvatting ten behoeve van een afsluitende plenaire discussie

Roderik van Grieken verwelkomt alle gasten omstreeks 16.05 uur terug in de Rembrandtzaal en hij introduceert Mona Keijzer, staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, alsmede Wouter Koolmees, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Pieter Hasekamp vertegenwoordigt als directeur-generaal Fiscale Zaken bij het ministerie van Financiën de staatssecretaris van Financiën, Menno Snel. Roderik licht toe dat na een terugkoppeling van de pitchsessies uit beide zalen zal worden gediscussieerd aan de hand van drie vragen.

Terugkoppeling pitchsessies Huygenszaal en Rembrandtzaal

Joost Hoebink geeft aan dat de aanwezigen in de Huygenszaal moeite hadden met het stellen van informatieve vragen en al snel de discussie aangingen. De kernvraag is wanneer iemand wordt beschouwd als zelfstandige en wanneer iemand wordt geacht als werknemer in dienst te zijn. De vervolgvraag is of dit moet worden geregeld zoals in het regeerakkoord is vermeld. Hoewel exacte cijfers ontbreken, werd aangenomen dat 90 tot 95% van de zelfstandige ondernemers geen problemen ondervinden en dat wellicht 5 of 10% aan de onderzijde van de markt als zzp'er wordt uitgebuit als 'schijnzelfstandige'. Het voorgestelde lage minimumtarief van 15 tot 18 euro voor deze laatste categorie moest volgens een aantal mensen in de Huygenszaal worden verhoogd tot bijvoorbeeld 25 euro. Het hoge tarief van 75 euro voor de opt-out zou juist lager kunnen zijn, bijvoorbeeld 60 euro.

Roderik constateert dat de aanwezigen in de Rembrandtzaal elkaar meer leken aan te vullen, maar dat er geen helder antwoord kwam op de vraag wat nu de essentie van het probleem is. In één presentatie werd geopperd het hoge tarief iets te verlagen, maar dit werd niet door de hele zaal gesteund. Verder werd de principiële vraag gesteld of het uurtarief wel het juiste criterium is omdat twee derde van de zzp'ers niet eens zou werken met een uurtarief. Het gaat erom dat men zelfvoorzienend is, maar als er aan de onderzijde van de arbeidsmarkt geen ander criterium mogelijk is, zou men wel akkoord gaan met het criterium uurtarief. Over de hoogte daarvan is echter in de Rembrandtzaal niet gesproken.

Joost merkt op dat er in de Huygenszaal ook is gesproken over goed opdrachtgeverschap en het hanteren van een open norm, waarbij de vraag is of deze sectoraal of generiek moet gelden. Voorstanders voor een generieke oplossing wilden het zo eenvoudig mogelijk houden, terwijl anderen aangaven dat elke sector weer anders is. Hierover kwam de zaal dan ook niet tot overeenstemming.

Roderik vermeldt in dit kader dat in de Rembrandtzaal vanuit de kunstensector het verschil tussen een eerste violist en een derde violist is uitgelegd, waarna bleek dat ook in de technische sector een generieke norm kan worden gehanteerd voor werkzaamheden die door veel medewerkers kunnen worden verricht. Daarnaast zijn er echter ook altijd specialistische werkzaamheden. Ook in de Rembrandtzaal verschilden de meningen hierover. Als argument tegen een sectorale oplossing werd genoemd dat sectoren snel veranderen. Als het per sector zou worden geregeld, zou dit maximaal voor drie jaar moeten zijn om flexibiliteit te houden.

Joost memoreert de heersende opvatting dat er in de bouw sprake is van uitbuiting van zzp'ers, maar dat in de Huygenszaal duidelijk werd dat 50% van alle uitvoerenden in de bouw zzp'er is en niet eens meer in loondienst wil. Dat zijn ondernemers geworden met gangbare tarieven en meerdere opdrachtgevers. Dat wil uiteraard niet zeggen dat er geen misstanden meer zijn, maar de problemen zouden minder groot zijn dan velen denken.

In de Huygenszaal werd diverse malen geopperd dat zelfstandigen een eigen wettelijke positie moeten krijgen, terwijl anderen menen dat zelfstandigheid voldoende kan worden geregeld via het bestaande arbeidsrecht. Aangevoerd werd dat het arbeidsrecht 110 jaar geleden tot stand is gekomen en dat het aantal zzp'ers in de laatste 10 jaar is toegenomen van 200.000 tot ruim 1 miljoen. De meerderheid in de zaal meende dat hiervoor geen arbeidsrechtelijke bepaling mogelijk is en velen (maar niet allen) zagen wel wat in de ondernemersovereenkomst.

Roderik vernam in de Rembrandtzaal pogingen om de zzp'er te helpen, bijvoorbeeld door bij de aangifte van de omzetbelasting elk kwartaal te laten aan- of afvinken of de ondernemer (fiscaal vriendelijk) geld reserveert voor verzekeringen en een pensioenvoorziening. Een tweede voorstel ter ondersteuning van de zzp'er was de totale informatiestroom te verbeteren.

Roderik nodigt staatssecretaris Keijzer, minister Koolmees en de heer Hasekamp uit om voor in de zaal plaats te nemen. De aanwezigen konden vandaag hun mening geven over allerlei aspecten op het gebied van zzp'ers naar aanleiding van het regeerakkoord, maar Roderik vraagt hen nu mee te denken over drie relevante elementen uit het regeerakkoord aan de hand van enkele vragen.

Discussie over maatregel 'must-in'

Het kabinet wil schijnzelfstandigheid voorkomen aan de onderkant van de markt, door ervoor te zorgen dat zzp'ers niet tegen hele lage tarieven hoeven te werken. Aan de ene kant wil men de zelfstandigen ruimte geven om te ondernemen en hun eigen tarieven te bepalen. Aan de andere kant wil men voorkomen dat zzp'ers zich gedwongen voelen tegen bodemtarieven te moeten werken. De uitdaging is om deze groep zo af te bakenen dat dit zowel ruimte geeft, als bescherming tegen concurrentie op arbeidsvoorwaarden. Daarom zijn in het regeerakkoord als aanvullende voorwaarden genoemd (naast het tarief) dat er sprake moet zijn van reguliere bedrijfsactiviteiten of dat de werkzaamheden langer dan drie maanden duren.

Vragen aan de zaal:

A. Hebben jullie bepaalde groepen opdrachtnemers in beeld, die echt onder de must-in zouden moeten vallen? Zo ja, welke? Vallen deze opdrachtnemers volgens jullie onder de must-in zoals omschreven in het regeerakkoord?

B. Hebben jullie bepaalde groepen opdrachtnemers in beeld, die echt niet onder de must-in zouden moeten vallen, terwijl deze wel onder de voorwaarden uit het regeerakkoord vallen? Zo ja, welke? Hoe zouden jullie hiermee omgaan?

C. In welke sectoren speelt dit?

D. Wat zien jullie als voor- en nadelen van de maatregel?

Jurriën Koops (*Branchevereniging uitzendondernemingen en intermediairs ABU*) meent dat een deel van het platformwerk in ieder geval onder de must-in moet vallen. Voorbeelden zijn garderobemedewerkers en bioscoop personeel, mensen die vaak al langdurig als zelfstandige ondernemers werkzaam zijn. Voor die groep zou het dienstverband leidend moeten worden gemaakt. Joost concludeert dat deze mensen op veel plekken kortdurend hun functie vervullen en moeten worden ingehuurd tegen dezelfde condities als werknemers met deze functie.

Piet Meij (*NBBU*) acht het veel belangrijker om te bezien of iemand bewust kiest voor het ondernemerschap dan dit te koppelen aan een tarief. Men kan immers ook bewust kiezen voor minder hoge verdiensten. Hiertoe zou een checklist door de ondernemer moeten worden ingevuld en Piet pleit tevens voor loskoppeling van het arbeidsrecht.

Maarten Post (*Stichting ZZP Nederland*) stelt dat de groep startende ondernemers niet onder de must-in dient te vallen omdat starters vaak nog moeten investeren en genoeg moeten nemen met minder verdiensten. Men zou deze mensen drie jaar gelegenheid moeten geven om echt ondernemer te worden.

Marjan van Noort (*FNV Zelfstandigen*) wil de groep die niet bewust zelf kiest voor het ondernemerschap onder de must-in laten vallen. Dat zijn de mensen die van de opdrachtgever alleen als zzp'er mogen komen werken. Te denken valt aan post- en andere bezorgers.

Minister Koolmees was van plan te komen luisteren, maar geeft desgevraagd aan veel van de inbreng te herkennen. De gedachte van het regeerakkoord is voldoende ruimte te geven aan ondernemers, maar schijnzelfstandigheid te voorkomen. De grens met een bandbreedte van 15 tot 18 euro is gebaseerd op het minimumloon plus een percentage voor sociale lasten. Met een dergelijke grens kan

een deel van de genoemde criteria worden ondervangen. Het is minder eenvoudig om te beoordelen of iemand terecht als ondernemer kan worden aangemerkt.

Marjan merkt op dat zelfstandigen hogere kosten maken voor hun sociale zekerheid dan werknemers met collectieve overeenkomsten en zij acht een tarief van 15 tot 18 euro te laag. Roderik constateert dat er in de pitchsessies diverse bezwaren zijn geuit tegen het lage tarief, dat volgens diverse vertegenwoordigers moet worden verhoogd tot 25 euro. De suggestie van Marjan om per sector een grens te stellen, is volgens minister Koolmees ook ingewikkeld omdat er ongeveer 700 cao's en 60 sectorindelingen zijn.

Peter van den Bunder (*Kunstenbond*) beseft dat sectorale oplossingen lastig zijn, maar hij neemt aan dat er wel een impactanalyse wordt gemaakt voordat nieuwe wetgeving wordt ingevoerd en hij biedt aan de kunstensector daarvoor als proeftuin te benutten. Minister Koolmees dankt voor dit aanbod en hij bevestigt dat er een impactanalyse wordt gemaakt voordat definitieve wetgeving van kracht wordt.

Arend van Wijngaarden (*CNV Vakcentrale*) pleit voor een onderscheid tussen groepen als documentairemakers (die per documentaire betaald krijgen) en de 100.000 zzp'ers die in de bouw werken. Naar zijn mening is er een generieke maatregel mogelijk voor een groot aantal mensen en kan dan altijd nog worden gekeken naar uitzonderingen voor kleine groepen. Het gehanteerde minimumtarief acht ook Arend echter te laag.

Wat betreft de generieke of sectorale benadering merkt staatssecretaris Keijzer op dat in ieder geval moet worden voorkomen dat de ondernemers in de problemen worden gebracht met allerlei ingewikkelde regelingen. Pieter Hasekamp bevestigt dat er heldere regels nodig zijn voor opdrachtgevers en opdrachtnemers, maar dat wel moet worden bezien hoe deze regels uitpakken voor specifieke sectoren.

Discussie over webmodule

De nieuwe wet moet (de inhuurder van) echte zelfstandigen zekerheid bieden dat er geen sprake is van een dienstbetrekking. Om in zoveel mogelijk situaties duidelijkheid te kunnen bieden over de vraag of er sprake is van een dienstbetrekking, is een omvangrijke webmodule vereist. Er kan ook volstaan worden met een webmodule met een gering aantal vragen, maar dan wordt er in een minder groot aantal situaties via de webmodule duidelijkheid geboden. Er zal een balans moeten worden gevonden in nauwkeurigheid versus omvang.

Vragen aan de zaal:

A. Hebben jullie de voorkeur voor een omvangrijke webmodule die bijna altijd uitsluitel geeft? Of voor een simpele webmodule die in een deel van de gevallen geen uitsluitel zal kunnen geven?

B. Welke eigenschappen zien jullie graag in de webmodule terug?

C. Wat zien jullie als voor- en nadelen van de maatregel?

Charles Verhoef (*Zelfstandigen Bouw*) wenst in het geheel geen webmodule en benadrukt dat schijnzelfstandigheid waarschijnlijk voor 99% wordt uitgebannen met een minimumtarief. Dat zou moeten volstaan. Bij alle overigen dient te worden uitgegaan van de eigen keuze die het individu maakt: ondernemer of werknemer. Denis Maessen (*PZO*) ondersteunt deze mening gezien de administratieve belasting die een webmodule met zich mee zou brengen. Truus Remkes (*AFNL*) vreest voor de praktische toepassing en hoopt niet dat er voor elke opdracht een formulier of webmodule moet worden ingevuld. Hopelijk kan er steeds worden verwezen naar een basisovereenkomst. Desgevraagd blijkt er geen steun vanuit de zaal voor de webmodule en Marjan vraagt waarom dit voorstel in het regeerakkoord is opgenomen.

Minister Koolmees begrijpt de kritiek op de webmodule en hij stelt dat bij er de uitvoering rekening zal worden gehouden met de geleerde lessen uit het verleden. Een oplossing met een modelovereenkomst is wellicht mogelijk, maar de minister wenst toch voor de middencategorie een toetsing te handhaven, ook om fiscale redenen. De zelfstandigenaftrek is immers een fors bedrag. De uitdaging is nu om de webmodule in de praktijk eenvoudig te maken.

Margreet Drijvers (*PZO*) vraagt welk probleem dan precies moet worden opgelost voor deze middengroep die floreert als ondernemer, normale tarieven hanteert en meer opdrachtgevers heeft. Er lijkt sprake van een grote overeenstemming om voor de zzp'ers aan de onderzijde van de arbeidsmarkt een algemene oplossing te vinden, maar het ondernemerschap moet niet onmogelijk worden gemaakt. Minister Koolmees merkt op dat de webmodule er juist op is gericht om onderscheid te maken tussen echte ondernemers en werknemers. Naast de fiscale consequenties moet ook

worden gedacht aan de aspecten van sociale zekerheid en het draagvlak voor de collectieve voorzieningen. Pieter Hasekamp wijst eveneens op de relatie met het fiscale stelsel en het stelsel van sociale zekerheid.

Annette van Lijf (*NPO*) begrijpt vraag A met betrekking tot de keuze tussen een eenvoudige of een meer inhoudelijk webmodule niet, omdat in het regeerakkoord is vermeld dat een opdrachtgever met de opdrachtgeversverklaring zekerheid vooraf krijgt omtrent de vrijwaring van loonbelasting en premies. De essentie is dus dat men rechtszekerheid vooraf krijgt.

Ria van 't Klooster (*NRTO*) geeft aan dat private opleiders voor tientallen opdrachten worden ingehuurd en zij vreest dat de webmodule voor elke training van enkele uren moet worden ingevuld. Ria stelt voor om eerst een pilot te starten met de ondernemersovereenkomst om de effecten daarvan te bezien voordat verdergaande maatregelen worden overwogen.

Minister Koolmees geeft aan dat het doorkijkje naar de ondernemersovereenkomst bewust in het regeerakkoord is opgenomen, gezien de onzekerheid over het bestaande wettelijk kader. Daarbij is echter ook vermeld dat dit een fundamentele discussie betreft die via het Burgerlijk Wetboek moet worden gevoerd. Gezien de tijd die daarvoor nodig is, moet er een overbrugging komen naar de nieuwe situatie. De minister zou graag vanuit de zaal suggesties krijgen voor een oplossing voor de middengroep.

Peter van den Bunder (*Kunstenbond*) merkt op dat iedereen een webmodule wenst waaruit een voor hem of haar gunstige uitslag blijkt, maar dat dit niet altijd het geval kan zijn. Peter meent dat een modelovereenkomst misschien nog niet zo gek is. Denis Maessen (*PZO*) stelt voor naast het minimumtarief te werken met een verklaring zelfstandige ondernemers en daarvoor pilots te starten om de ervaringen daarvan te benutten bij de rechtsontwikkeling. Roderik vat samen dat diverse aanwezigen voorstander zijn van een ondernemersovereenkomst en dat in de overbruggingsperiode iets soortgelijks zou kunnen worden toegepast, maar dat er veel weerstand is tegen een webmodule waarvan de details nog niet bekend zijn.

Minister Koolmees en staatssecretaris Keijzer merken op dat de uitvoerbaarheid van de webmodule van cruciaal belang is voor de plannen uit het regeerakkoord. Helaas horen zij hiervoor geen echte alternatieven vanuit de zaal. Lisette van Rossum (*Platform voor zzp-dienstverleners*) meent dat de ondernemersovereenkomst juridisch niet ingewikkeld is, maar vooral een politiek en maatschappelijk dilemma vormt. Een andere aanwezige geeft aan dat de webmodule een middel is. De vraag is wat hiermee wordt getoetst, want inmiddels is wel gebleken dat het lastig is zelfstandigen langs de meetlat van werknemers te leggen. Spreker vreest een webmodule met lange vragenlijsten per opdracht en hij pleit voor een simpele webmodule om de ondernemer te scheiden van de werknemer. Ook Rob de Laat (*Bovib*) acht het bezwaarlijk dat de opdrachtgever op voorhand voor elke opdracht een webmodule of iets dergelijks moet invullen. Roderik constateert dat er weer kritiek op de webmodule wordt geleverd, maar dat er geen alternatieven worden geboden.

Ria van 't Klooster (*NRTO*) merkt op dat er nu wordt getoetst op basis van het arbeidsrecht (of men werknemer is) en zij zou graag getoetst zien of men ondernemer is. Dan wordt de webmodule een ondernemersverklaring.

Peter van den Bunder (*Kunstenbond*) stelt voor dat iedereen zich voor het invullen van de webmodule afvraagt of het gaat om een opdracht of om een vacature. Maarten Post (*Stichting ZZP Nederland*) voorziet dat elke regeling gedoemd is te mislukken zolang de verklaring is gebaseerd op het arbeidsovereenkomstenrecht. De regeling moet gebaseerd zijn op het ondernemersrecht en niet op het arbeidsrecht. Nu moeten zelfstandigen voortdurend bewijzen dat zij geen werknemer zijn en opdrachtgevers steeds weer aantonen dat zij geen werkgever zijn. Dat is volgens Maarten de omgekeerde wereld. Minister Koolmees wijst op alle verplichtingen bij arbeidsrelaties inzake belasting, premieafdrachten en standaardaf trek die zijn toegespitst op de werknemers. De zelfstandigenaftrek is toegespitst op de ondernemers, dus in de uitvoering moet er onderscheid kunnen worden gemaakt tussen beide categorieën. De opdrachtgevers zijn sinds de Wet DBA huiverig geworden om zzp'ers in te huren omdat zij vrezen achteraf toch te worden geconfronteerd met de verplichtingen als werkgever. Met de webmodule wordt getracht dit probleem te adresseren. Ria van 't Klooster (*NRTO*) meent dat de onzekerheid mede wordt veroorzaakt door het begrip 'gezag'. Minister Koolmees erkent dit en hij wijst op de motie uit de Tweede Kamer met het verzoek de gezagsrelatie zo snel mogelijk uit te werken. Vooruitlopend op de juridische discussie in het kader van het Burgerlijk Wetboek dient ook in de webmodule duidelijk te worden gemaakt wanneer er sprake is van een gezagsrelatie.

Discussie over maatregel 'opt-out'

Roderik constateert dat er eigenlijk geen tijd resteert voor dit laatste onderwerp en hij meent dat hierover meer overeenstemming in de zaal is, maar hij laat de slide met de beschrijving en vragen toch nog even zien om te kijken wie hierop wil reageren.

Zelfstandigen moeten de ruimte krijgen om te ondernemen. Door de opt-out zal er aan de bovenkant van de arbeidsmarkt minder snel sprake zijn van een dienstbetrekking. Dit geeft ruimte aan zelfstandige professionals met een hoog uurloon. Hier staat tegenover dat deze minder vaak zullen meebetalen aan de werknemersverzekeringen, terwijl het stelsel van werknemersverzekeringen is gebaseerd op solidariteit. In het regeerakkoord is daarom niet alleen een hoog tarief genoemd, maar zijn als aanvullende voorwaarden gesteld dat er geen reguliere bedrijfsactiviteiten worden verricht of dat de werkzaamheden korter dan een jaar duren.

Vragen aan de zaal:

A. Hebben jullie bepaalde groepen werkenden in beeld, die echt onder de opt-out zouden moeten vallen? Zo ja, welke? Vallen deze werkenden volgens jullie onder de opt-out zoals omschreven in het regeerakkoord?

B. Hebben jullie bepaalde groepen werkenden in beeld, die echt niet onder de opt-out zouden moeten vallen, terwijl deze wel onder de voorwaarden uit het regeerakkoord vallen? Zo ja, welke? Hoe zouden jullie hiermee omgaan?

C. In welke sectoren speelt dit?

D. Wat zien jullie als voor- en nadelen van de maatregel?

Marjan van Noort (*FNV Zelfstandigen*) verkondigt het principiële standpunt dat niemand onder een opt-out zou moeten vallen omdat daarmee het sociale stelsel wordt ondermijnd.

Amerik Klapwijk (*Vakcentrale voor Professionals, VCP*) merkt op dat de vraagstukken die gelden voor de categorie 'must-in' en de grote middenmoot van zzp'ers zich ook kunnen voordoen bij zzp'ers die boven het hoge tarief werken, zoals piloten. Het uitsluitend werken met tarieven lost volgens hem dus niet alle problemen op.

Gezien de inmiddels verstreken tijd rondt Roderik de discussie af en hij constateert dat de bewindslieden vandaag zijn gevoed met informatie. Het is duidelijk dat zaken als de gezagsrelatie en de uitwerking van de ondernemersovereenkomst nog aan bod komen bij de herziening van het Burgerlijk Wetboek. Er zijn ook veel opmerkingen gemaakt over de periode tot 2020, waarvoor ook een regeling is gewenst, maar concrete voorstellen hiervoor zijn niet gedaan. De vraag aan de bewindslieden is nu wat de vervolgstappen zijn.

Afsluiting

Minister Koolmees dankt eerst alle aanwezigen voor hun komst en bijdragen, want het overleg met het veld is cruciaal om te komen tot in de praktijk goed uitvoerbare regelingen teneinde de voornemens uit het regeerakkoord te realiseren. Het kabinet zal over enkele weken een brief naar de Tweede Kamer sturen over het verdere proces. Dan komt er ook meer duidelijkheid over de korte termijn. De minister zal nog voor de zomer trachten de vertegenwoordigers uit het veld opnieuw uit te nodigen, ter toetsing van de dan beschikbare ideeën over de concrete uitwerking. Na die sessie zal een hoofdlijnenbrief worden verzonden naar de Tweede Kamer om te komen tot wetgeving in 2020.

Roderik dankt de bewindslieden en alle aanwezigen voor hun bijdragen. De verslagen van de discussie in beide zalen zullen worden toegezonden, evenals de reeds ontvangen bijdragen. Roderik verzoekt eventuele voorbeelden en andere documenten die men in dit kader wil delen, te sturen naar het e-mailadres waarmee de uitnodiging is verzonden. Deze documenten zullen dan ook worden verspreid. Daarmee sluit Roderik de bijeenkomst af om 17.05 uur en hij nodigt allen uit voor een informeel samenzijn.